

EQUIP DE SEGUIMENT A L'ALUMNAT DE L'ENSENYAMENT POSTOBLIGATORI (ESAP)

Clara Expósito del Viejo

Mestra del CEE La Ginesta i membre de l'ESAP

Roser Soriano Garbín

Mestra del CEE La Ginesta i membre de l'ESAP

Mar Viura Oriol

Directora del CEE La Ginesta i coordinadora de l'ESAP

RESUMEN

El curso pasado fue el primero en el que se contempló la reserva de 2 plazas para alumnado con discapacidad y/o con necesidades educativas especiales (NEE) en los Programas de Cualificación Profesional Inicial (PCPI) y los Ciclos Formativos de Grado Medio (CFGM) de titularidad pública. La continuidad formativa de los alumnos con NEE susceptibles de ocupar estas plazas en el circuito ordinario, supuso que el Consorci d'Educació de Barcelona creara en el CEE La Ginesta, un equipo de seguimiento a este alumnado con el objetivo de aumentar sus posibilidades de éxito en esta nueva etapa. Así pues, en junio de 2010 nace el Equip de Seguiment a l'Alumnat de l'Ensenyament Postobligatori (ESAP).

El artículo describe el ESAP y sus funciones, e incluye una reflexión sobre la situación actual a partir del análisis de la oferta educativa en la ciudad de Barcelona.

ABSTRACT

The past year was the first that we included the reservation of two seats for students with disabilities and/or special educational needs (SEN), in the Programme for Initial Professional Qualification (PQPI) and Intermediate Cycles of Vocational Training (CFGM) of public ownership. The continuous training of students with SEN likely to fill those places in the regular circuit, led the Barcelona Education Consortium to create the Centre for Special Education La Ginesta, a monitoring team of this kind of students with the goal of ensuring their ability to successfully overcome this new step. Thus, in June 2010 was created the Student Monitoring Team in the Post-Compulsory Secondary Education (ESAP).

The article describes the ESAP and its functions. It also includes a reflection on the current situation from the analysis of Barcelona's educational offerings.

L'ESAP

L'ESAP és l'equip del CEE La Ginesta que fa el seguiment a l'alumnat amb necessitats educatives especials (NEE), matriculat en inclusió educativa a l'ensenyament postobligatori d'oferta pública de Barcelona.

Veus creà el 14 de juny de 2010, per acord de la Comissió Permanent del Consell de Direcció del Consorci d'Educació de Barcelona (CEB). El 3 de gener de 2011 es publicà al DOGC la Resolució EDU/4168/2010 on l'ESAP fou seleccionat com a programa específic de suport a la participació d'alumnat greument afectat en contextos ordinaris.

La instauració d'aquest equip és entesa des de l'escola com un reconeixement a la tasca diària envers la inclusió, principalment amb alumnat en edats corresponents a l'etapa d'educació secundària. Considerem que apartar l'alumnat de la via ordinària per introduir-lo en un recurs "extra-ordinari", l'educació especial, ha de ser transitori en la seva vida, d'aquí que totes les actuacions i decisions tinguin com a rerefons la lluita pel retorn a l'anomenada *normalitat* d'uns nois i noies que ja són relativament fora del sistema. Es tracta d'un suport o guiatge que ha d'afavorir la incorporació del jove a la vida activa, a la societat i, en definitiva, al món ordinari, fomentant el sentiment de pertinença social per tal que esdevingui una persona el més activa i autònoma possible. Per això, cal ajudar a posar el jove en situació davant de sortides concretes i de la realitat laboral.

MARC NORMATIU

Aquest nou projecte es basa en la normativa vigent referent a l'etapa d'educació secundària i, més concretament, als ensenyaments de Programes de Qualificació Professional Inicial (PQPI) i Cicles Formatius de Grau Mitjà (CFGM). Sempre tenint com a punt de partida el marc legal establert en la Llei Orgànica d'Educació (LOE) i la Llei d'Educació Catalana (LEC).

D'acord amb el Decret 140/2009 del 8 de setembre, els PQPI es constitueixen com un itinerari educatiu, formatiu i professionalitzador adreçat al jove que encara no ha obtingut el títol de graduat en ESO.

Com a darrera referència, El Pla d'acció *Aprendre junts per viure junts*, preveu que els centres d'educació especial, a més d'escolaritzar aquell alumnat amb afectació greu vinculada a una discapacitat, puguin desenvolupar accions de suport als centres ordinaris en la pràctica de l'escolarització inclusiva d'alumnat amb discapacitat.

L'ALUMNAT I LA SEVA PROCEDÈNCIA

El curs 2009-2010 és el primer en què la primera promoció d'alumnat d'USEE d'instituts públics de la ciutat de Barcelona finalitza l'ESO; també, el primer en què els PQPI passen a formar part de la formació reglada i en el que les bases per a la preinscripció i matrícula dels PQPI i dels CFGM contempen la reserva de 2 places per a alumnat discapacitat o que presenta necessitats educatives especials.

L'ESAP actualment atén els alumnes que ocupen aquestes dues

places en els PQPI dels centres públics, un cop acabada l'educació obligatòria i sense el graduat en ESO. Les intervencions a CFGM han estat mínimes i molt puntuals esperant ampliar-les en un futur proper.

La intervenció de l'ESAP s'inicia quan des del CEB s'assignen les dues places de reserva, a cada especialitat de PQPI i l'alumne es matricula al centre assignat. Part d'aquest tipus d'alumnat ve identificat pel Pla Jove de Formació -amb qui l'ESAP manté relació continuada- que ha fet una orientació prèvia als centres d'educació especial, a les USEE i/o als centres ordinaris.

OBJECTIUS

Les persones amb especials dificultats, poden necessitar suport per seguir els aprenentatges postobligatoris i poder anar construint amb èxit, el seu itinerari personal, en entorns ordinaris.

L'objectiu de l'ESAP és realitzar aquest suport i augmentar les possibilitats d'aquests alumnes de manera que puguin reeixir amb èxit els aprenentatges que realitzen. Per això, s'ofereix el seguiment i l'acompanyament sistemàtic fins arribar al món laboral, amb intervencions personalitzades per a cada noi/noia.

El professorat tutor que acull aquest tipus d'alumnat a l'aula necessita també, en alguns casos, rebre informació i pautes d'orientació per tal d'anar ajustant la seva pràctica educativa a les característiques de cada noi/a. En aquest sentit, l'ESAP proporciona, si el docent ho vol, una perspectiva metodològica i didàctica diferent, més flexible, perquè puguin adaptar-se a l'alumnat que més ho necessita, mitjançant material o recursos de diversos tipus.

FUNCIONS

Les funcions actuals de l'ESAP són:

- **Recollida d'informació de l'alumnat en els centres de procedència:** recollir informació de l'alumnat a les escoles d'educació especial, USEE o INS ordinaris de procedència per tal de fer el traspàs al PQPI de referència.
- **Visites inicials als centres on s'imparteixen PQPI:** Establir els primers contactes i entrevistes amb els centres assignats per fer el traspàs de la informació lliurada pel centre de procedència i concretar l'actuació conjunta.
- **Seguiment de l'alumnat en els centres on s'imparteixen PQPI:** Determinar reunions periòdiques amb els tutors per tal de vetllar per la correcta evolució de l'alumnat.
- **Suport directe a l'alumnat en els centres ordinaris de referència amb un reforç dels aprenentatges del mòdul B:** Actuar com a mestre de suport dins l'aula contribuint a reduir les barreres per a l'aprenentatge i potenciar la inclusió de tots els alumnes, no només dels que presenten nee; o fora de l'aula, en petit grup.
- **Col·laboració amb els professionals del PQPI:** Fer aportacions per millorar la pràctica de la inclusió en el PQPI, al centre formatiu ordinari que ha de rebre l'alumnat de manera que puguin portar a terme els ajustos o adaptacions necessàries.

- **Adaptació de material específic com a suport a l'aprenentatge:** Facilitar models adaptats a partir del material propi de l'aula ordinària perquè tots els alumnes puguin assolir els continguts; no es tracta doncs d'elaborar material sinó proporcionar models i oferir materials alternatius adients per aquest tipus d'alumnat.
- **Presentacions informatives als centres de procedència i EAP de zones sobre el servei de l'ESAP i els diferents PQPI:** Donar a conèixer la tasca de l'ESAP i col·laborar-hi en relació a l'alumnat comú.
- **Coordinació amb els professionals del Pla Jove de Formació:** Establir reunions periòdiques amb la finalitat de compartir informació i coordinar-se en quant a la tasca d'assessorament i seguiment de l'alumnat.
- **Difusió de la pràctica:** Donar a conèixer als EAP, Centres Educatius... tant que és l'ESAP com les seves tasques. Oferir aquest servei de seguiment a l'etapa postobligatòria i procurar la millora de la qualitat en la pràctica educativa.
- **Participació en el Grup de Treball d'Orientació del CEB.**

INTERVENCIÓ

Els diferents nivells d'intervenció s'estableixen a partir dels contactes i entrevistes periòdiques amb els coordinadors i/o professors del PQPI. Tanmateix, es concreten tenint en compte les característiques personals de l'alumne/a, el coneixement que té el professor envers aquest alumnat i la relació/integració amb els companys del grup, entre d'altres.

L'HORA ESAP: SUPORT DIRECTE A L'ALUMNAT

L'ESAP ha començat a impartir de manera generalitzada el que nosaltres anomenem *HORA ESAP*. Aquesta nova funció és fruit de la necessitat de realitzar un suport directe a l'alumnat i un ajut a alguns professors que ho han sol·licitat. Aquest servei consisteix a realitzar dues hores setmanals de suport presencial al mòdul B dels PQPI. Es realitza tant dins com fora de l'aula, depenent de les necessitats i les prioritats de cada tutor i de cada grup, sempre vetllant per la màxima inclusió. Realment la idea fonamental és poder entrar a les aules ja que així esdevé un ajut per a tot el grup en general.

Aquesta intervenció és la que veritablement ens obre camí per observar i valorar les necessitats concretes de cada alumne/a, és a dir, el contacte directe i el treball en grup aporten una riquesa que d'altra manera no assoliria tals nivells. El fet d'entrar a l'aula i donar suport directe, ens permet aprofundir en el coneixement de les seves necessitats educatives, la qual cosa conseqüentment comporta una millora substancial en les adaptacions que podem realitzar. Aquest tipus de suport és a demanda dels tutors del PQPI i amb la valoració prèvia de les necessitats concretes de l'alumnat.

Paral·lelament, també s'està fent docència en petit grup, fora de l'aula, per reforçar els aprenentatges fets dins de l'aula. En algun cas molt concret, es realitza un suport individual a l'alumne/a.

La relació amb les famílies, no és una de les funcions bàsiques de

l'ESAP sinó dels tutors dels PQPI on estan matriculats. Es participà, però, en reunions conjuntes en el cas que el tutor/a consideri necessària la seva intervenció.

EVOLUCIÓ I VALORACIÓ DELS ALUMNES NEE

Al llarg del curs 2010-2011, en ser el primer curs de l'ESAP, l'equip va realitzar el seguiment a 31 alumnes d'un total de 63 que ocupaven plaça reservada per a alumnat amb nee. No obstant, hem iniciat el present curs 2011-2012 atenent a la totalitat de nois i no-

ies que ocupen aquestes places, és a dir, 57 alumnes. Els resultats obtinguts el curs passat van estar els següents:

Percentatge d'alumnat amb NEE d'un total de 63:

- Acrediten el PQPI : 65'2%
- No acrediten el PQPI havent fet tot el curs: 3'17%
- Pràctiques en empreses: 63'4%
- Abandonament: 25'5%
- Aproven proves accés CFGM: 6'37%

	Nº alumnes	Tipus A	Tipus B	Acrediten PQPI	Acrediten amb 8 de nota	Pràctiques	No acrediten	Abandonament	Aproven proves accés CFGM
TOTAL	63	42	21	38	3	40	2	16	4

Dades establertes a partir de la informació rebuda pels tutors de cada PQPI

REFLEXIONS DESPRÉS D'UN CURS...

A continuació presentem reflexions fruit del treball i l'observació portada a terme durant el temps d'actuació de l'ESAP:

- La comissió del CEB que assigna les 2 places de reserva a cada especialitat prioritza l'alumnat de tipus A per sobre del de tipus B; donat que el perfil general dels PQPI són alumnes tipus B i els tipus A són els que presenten concretament nee derivades d'alguna discapacitat o de problemes específics d'aprenentatge.
- El curs passat, va haver-hi un abandonament quasi exclusiu durant el primer trimestre per tres raons diferenciades: no ser assignats a les primeres opcions demanades, sense correspondre's amb la prioritat de l'alumne; no haver rebut una orientació adequada o presentar qüestions familiars i socials que no han afavorit la continuïtat de l'alumne al PQPI.
- No es mostren diferències substancials d'aquest alumant amb NEE vers el grup, en els mòduls A ja que aquests són de caire pràctic, manipulatiu i molt vivencials, és a dir, posen l'alumne en contacte amb la realització de l'ofici concret escollit. En canvi, en els mòduls B és on s'observen més dificultats per tractar les matèries escolars atès que l'alumnat presenta una nivell escolar més baix i més dificultats d'aprenentatge.
- El passat curs, tots els alumnes que no van abandonar, excepte 2, van anar acreditant les diverses avaluacions i van realitzar la formació en centres de treball (FCT) amb total normalitat arribant a acreditar el PQPI.
- Al juny, gairebé tots els alumnes van ser orientats a fer les proves d'accés al CFGM i la majoria no les van superar. Aquest fet, es va viure en molts casos com un segon fracàs després de no haver obtingut èxit en l'ensenyament obligatori.

al món laboral, bé continuar estudiant, cursant un segon PQPI; bé, realitzant el mòdul voluntari C per tal d'obtenir el títol de graduat en ESO; o bé presentant-se a la prova d'accés als CFGM. L'orientació que es realitzi en aquest moment ha de partir d'una consciència molt realista de cada situació concreta, com ja n'hem fet menció. La sortida més habitual d'aquest alumnat és l'accés al món laboral, tot i que en el context de crisi econòmica resulta força complicat.

La realització d'un segon PQPI –tot i que ho permet la normativa– és quasi impossible degut a la gran demanda i la poca oferta pública. Lògicament, seran prioritaris els alumnes que no n'hagin cursat cap, deixant així poques opcions a qui se'n plantegi un segon.

Inscriure's a escoles d'adults per realitzar el mòdul C, no sempre és una opció efectiva degut a què molt difícilment aconseguiran els coneixements necessaris per acreditar i obtenir el GES de manera autònoma, atès que no ho han fet durant la seva etapa escolar amb les adaptacions i recursos pertinents.

Per últim, plantejar-se iniciar un CFGM comporta posar el llistó molt alt quant a expectatives ja que l'assoliment d'aquest cicles implica un nivell de coneixements i abstracció quasi sempre molt superior als de l'alumnat amb NEE.

Els alumnes que presenten nee poden accedir al mercat laboral ordinari, on, de fet, disposen d'un mínima reserva de llocs de treball al·legant un reconeixement legal de la seva discapacitat a través del Certificat de Reconeixement de Discapacitat, constituint aquesta la sortida més inclusiva. D'altra banda, i en consonància amb el que determini l'EVO laboral, podran accedir també a treballar en un Centre Especial de Treball (CET), emplaçament laboral que consisteix en un treball protegit on es rep una petita remuneració econòmica a canvi de la feina realitzada.

En definitiva, l'alumnat amb necessitats educatives especials que finalitza els PQPI no ho té gens fàcil en un món tan competitiu com en el que vivim. La societat els posa el llistó molt alt, per això tota preparació de base pot ser insuficient. L'objectiu final és la inserció sociolaboral, que comporta l'assumpció d'un rol a la societat i per arribar al punt més alt de la piràmide, seguint la teoria

VALORACIÓ GLOBAL DE LES SORTIDES DE L'ALUMANT AMB NEE

Un cop finalitzat el PQPI, l'alumnat que ens pertoca pot accedir

de Abraham Maslow (1994), s'ha de començar per allò més bàsic. En molts d'aquests casos el més bàsic per arribar a la inserció pot ser cursar un PQPI. D'aquí la necessitat d'oferir recursos a aquests programes per a la possible obtenció d'una certificació acadèmica. Aquesta acreditació té efectes per a l'obtenció del certificat de professionalitat (nivell 1) que expedeix el Departament de Treball. I és una primera i/o única formació professional específica emmarcada en el perfil d'auxiliar de diferents àmbits professionals.

Referències Bibliogràfiques:

- MASLOW, A. (1994). *El hombre autorrealizado*. Barcelona: Kairós
- AA.DD. (2011) II Jornada d'Orientació Acadèmica i Professional de Barcelona. Espai C: La transició a la vida activa de l'alumnat amb barreres per l'aprenentatge i la participació. *Inclusió de l'alumnat amb nee a la postobligatòria: la seva incorporació als PQPI*. http://www.edubcn.cat/ca/suport_educatiu_recursos/orientacio_transicions/2a_jornada_orientacio. Consultat 9.2.12
- VALLS MANXECHNS, M. (2008) *El pla de transició al treball/ Programa De Garantia Social: Un model de transició inclusiva*. Llicència d'estudis. Curs 2008-2009 www.xtec.es/sgfp/llicencies/200809/memories/1906m.pdf Consultat 9.2.12
- CEE La Ginesta. Consorci d'Educació de Barcelona. www.bcn.es/laginesta Consultat 9.2.12

Referències Normativa d'Educació

- DECRET 140/2009, de 8 de setembre, pel qual es regulen els Programes de Qualificació Professional Inicial. DOGC núm. 5463 - 14/09/2009
- Resolució EDU/4168/2010, de 22 de desembre, per la qual es donà publicitat a la relació de centres seleccionats per dur a terme programes i serveis de suport de centres d'educació especial a centres ordinaris, per a l'escolarització inclusiva d'alumnat amb discapacitat, per als cursos 2010-2011 i 2011-2012. DOGC núm. 5788 - 03/01/2011
- Acord de la Comissió Permanent del Consell de Direcció del CEB, aprovat el 14 de juny de 2010, pel qual es crea l'ESAP al CEE La Ginesta.
- DEPARTAMENT D'EDUCACIÓ: *Aprendre junts per viure junts: pla d'acció 2008-2015*. Generalitat de Catalunya. Barcelona, 2008.

Correspondència amb les autores: Clara Expósito del Viejo, Roser Soriano Garbín, Mar Viura Oriol. CEE La Ginesta. Consorci d'Educació de Barcelona. Ps. Vall d'Hebron, 171. 08035 Barcelona.
E-mail: laginesta.esap@gmail.com. www.bcn.cat/laginesta

